

УДК 378.09:656.61

Красновська І.П.
Херсонська державна морська академія

РАЦІОНАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТАМИ МОРСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. У статті автор розглядає раціональність використання елементів предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) студентами морських спеціальностей. Визначено, що для досягнення високого рівня іноземної мови студентами, викладачеві важливо знати новітні методи викладання, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод відповідно до рівня знань, потреб, інтересів студентів. Особливої уваги у контексті функціонального оволодіння іноземною мовою та принципу інтегрованості набуває методика предметно-мовного інтегрованого навчання. Розкрито функціональний підхід до викладання іноземної мови в початкових закладах. Охарактеризовано особливості проектування навчального курсу з урахуванням методики CLIL.

Ключові слова: предметно-мовне інтегроване навчання, студент, спосіб організації діяльності, англійська мова.

Krasnovska Iryna
Kherson State Maritime Academy

RATIONALITY OF USING CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING BY STUDENTS OF MARINE SPECIALTIES

Summary. An integral part of the professional training of marine specialists is the study of a foreign language, the acquisition of which became a requirement of time, in particular, its important aspect is the acquisition of integrated communicative skills for the possibility of professional and business communication with representatives of other cultures. This article describes rationality of using content and language integrated learning (CLIL) by students of marine specialties because CLIL can be considered as a comprehensive approach (different language situations), as well as a powerful tool; CLIL is an innovative approach to learning, a dynamic and motivational force with a coherent structure; CLIL can be used in different life situations, as it covers various forms of learning; CLIL is aimed at improving the foreign language competence and developing the knowledge and skills in individual academic disciplines; CLIL relies on internal motivation, that is, students discuss interesting topics using the language. CLIL provides a lot of opportunities for spontaneous language learning; a study that occurs when students' focus is on something else, not on what they are studying. Such spontaneous language learning has proven to be very effective, deep and lasting. CLIL cannot replace the traditional language study, only the use of its elements is rational in the context of modern Ukrainian education. Author determines that in order to achieve a high level of foreign language by students, it is important for the teacher to know the latest teaching methods, special educational techniques and techniques in order to choose optimally one method or another according to the level of knowledge, needs and interests of students. Special attention is paid to the method of content and language integrated learning in the context of functional acquisition of a foreign language and the principle of integration. Author reveals the functional approach to teaching foreign language in the academy. Author characterizes features of the training course design, taking into account the methodology of CLIL.

Keywords: content and Language Integrated Learning, student, way of organizing activities, English.

Постановка проблеми. Невід'ємною складовою професійної підготовки морських спеціалістів є вивчення іноземної мови, оволодіння якою стало вимогою часу, зокрема її важливим аспектом вважається набуття інтегративних комунікативних навичок задля можливості професійно-ділового спілкування з представниками інших культур. Вивчення іноземної мови – крок надто важливий, тобто, потребує значних зусиль. Для досягнення високого рівня іноземної мови викладачеві важливо знати новітні методи викладання, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод відповідно до рівня знань, потреб, інтересів студентів тощо. Так, у XXI ст. відбуваються суттєві зміни у методах, що використовуються, зокрема, пріоритет зміщується з оволодіння граматичним матеріалом та механічного заучування лексичного, читання та перекладу до більш функціонального аспекту. Особливої уваги у контексті функціонального оволодіння іноземною мовою та принципу інтегрованості набуває методика предметно-мовного інтегрованого навчання (Content and Language

Integrated Learning – CLIL), яка на сьогодні відома та використовується майже в усьому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання досліджували багато вітчизняних та зарубіжних науковців.

Наукові розвідки Д. Марша вважають основоположним теоретичним підґрунтям методики CLIL (укр. предметно-мовне інтегроване навчання). Він є автором терміну. Різноманітні теоретичні положення вищезазначеної методики було розглянуто в працях А. Maljers, D. Coyle, В. Marsland, D. Wolff та інші. Використання контекстно-мовного інтегрованого навчання іноземної мови у Швеції досліджувала Л. Мовчан. Проблему навчання мови та спілкування нею через зміст інших навчальних дисциплін висвітлено у працях Д. Брінтон, М. Шоу, М. Уєсх. Перевагами навчання за методикою предметно-мовного інтегрованого навчання займався І. Маккензі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної наукової проблеми. Проте аналіз наукових досліджень дає підстави стверджувати,

що проблема впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання у морських навчальних закладах ще недостатньо досліджена.

Мета статті – довести ефективність впровадження деяких елементів методики предметно-мовного інтегрованого навчання для кращого засвоєння іноземної мови студентами морських спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Метод CLIL (Content and Language Integrated Learning або предметно-мовне інтегроване навчання) останнім часом набирає все більшої популярності у викладанні англійської мови. Простіше кажучи, CLIL це вивчення англійською (або іншою іноземною мовою) всіх або декількох предметів робочої навчальної програми морського закладу – це може бути історія мореплавства, фізика, математика, теорія автоматичного управління, електротехніка і навіть фізкультура. Звичайно, в рамках одного лише навчального закладу організувати повне вивчення предметів англійською досить складно, але елементи методики CLIL в уроки англійської впроваджуються неймовірно успішно [2, с. 159-160].

Вперше термін був запропонований Девідом Маршем (David Marsh, University of Jyväskylä, Finland) в 1994 році. Першим, що лягло в основу цього методу, були навчальні ситуації, коли дисципліни або їх окремі розділи викладаються іноземною мовою, таким чином переслідуючи двоєдину мету: вивчення навчального предмета та одночасне вивчення іноземної мови. Марш продовжив свої дослідження, і вже у 2001 році сутність методики була витлумачена наступним чином: CLIL розглядає вивчення іноземної мови як інструменту для вивчення інших предметів, таким чином формуючи в учня потребу в навчанні, що дозволяє йому переосмислити і розвинути свої здібності в комунікації, в тому числі рідною мовою. (D. Marsh, B. Marsland & K. Stenberg, 2001). Найбільш поширеним сьогодні є наступне визначення: дидактична методика, яка дозволяє сформувати в учнів лінгвістичні та комунікативні компетенції нерідною мовою в тому ж навчальному контексті, в якому у них відбувається формування і розвиток загально-навчальних знань та умінь. Відправною точкою для сприйняття методики є визнання того факту, що кожен студент є розумною та освіченою особою, але продемонструвати свій інтелект він може тільки рідною мовою. Потрапляючи в реальні ситуації спілкування іноземною мовою на кораблі, студенти виявляються нездатними показати свої знання в областях спеціальних знань – культура та традиції, історія, медицина і т.д. Без знань іноземної мови для цих спеціальностей вони не мають можливості спілкування в професійному контексті. Профілізація викладання іноземних мов дозволить відійти від звичних контекстів типу «Мій робочий день», «Сім'я», «Моя майбутня професія» і звернутися до комунікативних ситуацій, типових для майбутнього професійного і загальнолюдського спілкування студентів. Таким чином, функціональний підхід до викладання іноземної мови дозволяє досягти ще більшої ефективності шляхом пропозиції широкого загальноосвітнього простору як навчального контексту [1].

– CLIL можна розглядати як комплексний підхід (різні мовні ситуації), так і потужний

інструмент (є мотивацією для вивчення мови в майбутньому).

– CLIL є інноваційним підходом до навчання, динамічною і мотиваційною силою з цілісною структурою, який дозволяє зруйнувати обмеження традиційних робочих навчальних програм.

– CLIL може бути застосоване в різних життєвих ситуаціях, оскільки він охоплює різні форми навчання. CLIL може стосуватись цілого року викладання одного або кількох предметів – наприклад, таких як фізика, теорія електроприводу, або під час вивчення окремого модуля з конкретної теми.

– CLIL спрямоване на вдосконалення іноземної компетенції та розвиток знань і навичок в окремих навчальних дисциплінах.

CLIL спирається на внутрішню мотивацію, тобто, студенти обговорюють цікаві теми, використовуючи при цьому мову. Іншими словами, CLIL надає масу можливостей для мимовільного вивчення мови; вивчення, яке відбувається тоді, коли увага студентів зосереджена на чомусь іншому, а не на тому, що вивчають. Таке мимовільне вивчення мови виявилось дуже ефективним, глибоким і тривалим. CLIL не може замінити традиційне вивчення мови, лише використання його елементів є раціональним в умовах сучасної української освіти.

Всі предмети можуть викладатися засобами іноземної мови, хоча різні дисципліни пропонують різні переваги і краще підходять для конкретних груп студентів. Є дисципліни, які в основному базуються на вербальній комунікації і такі, в яких невербальна комунікація, візуальні і графічні матеріали використовуються для уточнення матеріалу, поданого в усній формі. У першій групі знаходяться такі дисципліни, як історія, етика; у другій групі, є такі предмети, як фізичне виховання, біологія та географія. Учні з будь-яким рівнем лінгвістичної компетенції можна навчити предметам з другої групи засобами іноземної мови. У цих випадках вчитель може доповнити лінгвістичний матеріал більш доступними засобами.

Перевагами методики предметно-мовного інтегрованого навчання для студентів є:

– використання цікавих ситуацій, які наближені до реальних, призводить до ще більшого занурення і допомагає студентам підвищити свою мотивацію;

– інтерактивна і кооперативна природа роботи CLIL допомагає підвищити впевненість, підняти самооцінку, сформувати у студента незалежність і прищепити навички організації навчання;

– завдяки збільшенню кількості часу спілкування іноземною мовою CLIL допомагає студентам вдосконалити свої мовні навички і, таким чином, призводить до підвищення якості володіння мовою;

– CLIL розвиває творчо-розумові процеси у студентів за допомогою таких видів діяльності, що вимагають академічних і когнітивних навичок [4].

Навчання у форматі CLIL базується на основних 4 «С»: зміст, спілкування, пізнання і культура. Всі ці складові знаходяться у безперервному зв'язку між собою [3].

Content – зміст

Необхідно навчати студентів використовувати мову як засіб для отримання знань з предмета.

Communication – спілкування

Необхідно розвивати розумові здібності студентів для кращого розуміння мови і предмета. Досягненню цієї мети допоможуть завдання для аналітичного або критичного читання і письма, завдання для виділення головного, зіставлення, здогадки, знаходження зв'язків і т.д.

Cognition – пізнання

Розуміння особливостей, схожостей і відмінностей окремих культур допоможе студентам ефективніше соціалізуватися в сучасному полікультурному просторі, краще зрозуміти власну культуру і стимулювати її збереження і розвиток.

Culture – культурологічні знання

Для того щоб реалізація всіх цих елементів була раціональною вчитель повинен впевнитися у наявності способів підтримки учнів на уроці:

– на рівні слова (банки слів, глосарії, цільова мова, словники, наочність, реалії, етикетки, найбільш вживані слова);

– на рівні речення (початок речення, початок питання, підставні таблиці, речення з пропущеними словами);

– на рівні тексту (діаграми, відео, передбачення змісту тексту, тексти-зразки, мовні конструкції).

При проектуванні навчального курсу викладач повинен враховувати такі фактори, як: вік студентів, їх соціально-лінгвістичне оточення, ступінь знайомства з вивченням предметів і розділів іноземною мовою. Проведення занять у форматі методики CLIL передбачає, з одного боку, підвищені вимоги до викладача іноземної мови, а з іншого боку, студенти відзначають, що заняття з іноземних мов часто набагато цікавіші занять з інших предметів через те, що викладачі використовують різноманітні форми подачі матеріалу, організації роботи, роблять акцент на індивідуальну та творчу діяльність студентів. Це означає, що вивчення основних предметів стане для студентів набагато цікавішим й ефективнішим, якщо буде відбуватися в рамках

діяльничого та комунікативного підходу, властивого для занять з іноземної мови. Особливі вимоги пред'являються і до підбору навчального матеріалу і ряду завдань до нього [3]. Таким чином, перед викладачем ставляться наступні завдання: матеріал з навчального предмета повинен бути підібраний на рівні складності трохи нижче актуального рівня знань студентів з цього предмету рідною мовою; тексти повинні бути ретельно відібрані і забезпечені достатньою кількістю завдань для розуміння та освоєння матеріалу; завдання з обробки тексту повинні бути побудовані з акцентом на предметний зміст, залучати студентів до процесу розуміння, перевірки, обговорення головної думки тексту. Також завдання повинні показувати особливості лінгвістичних форм, відпрацьовувати вміння в їх створенні, використанні, використовувати різні види перевірки і оцінки (у тому числі взаємоконтроль). Завдання повинні стимулювати самостійну і творчу діяльність учнів, комунікативні завдання для усного та письмового спілкування іноземною мовою. Студентів слід ознайомити з основними стратегіями для вирішення мовних, змістовних і комунікативних складнощів.

Висновки. Таким чином впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання в морських навчальних закладах є важливою складовою професійної підготовки морських спеціалістів. На жаль, реалізація методики CLIL в Україні має стихійний характер і на рівні робочої навчальної програми представлена лише як окремі інтегровані уроки. Ось чому використання саме елементів CLIL є найбільш раціональним на етапі становлення впровадження цієї методики. Саме врахування позитивного досвіду Європейських країн є важливим фактором для розв'язання цих проблем і створює перспективу використання даної методики для розвитку високосвіченої і здатної проявити себе в різних сферах життєдіяльності особистості.

Список літератури:

1. Крашенинникова А.Е. К вопросу об использовании предметно-языкового интегрированного обучения CLIL. URL: http://www.rusnauka.com/3_ANR_2013/Pedagogica/5_126661.doc.htm (дата звернення: 04.06.2019).
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання-Прес, 2008. 447 с.
3. Руднік Ю.В. Методика предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL). *Інституційний репозитарій Київського ун-ту ім. Богдана Грінченка*. Лютий 19, 2015. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2590> (дата звернення: 04.06.2019).
4. Pavon Vazquez V., Avila Lopez J., Gallego Sagador A., Espejo Mohedaro R. Strategic and organizational considerations in planning content and language integrated learning: a study on the coordination between content and language teachers // *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 2014. No. 18(4). P. 1–17. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13670050.2014.909774> (accessed: 14.05.2019).
5. Nikitina S. Three strategies for interdisciplinary teaching: contextualizing, conceptualizing, and problem-solving. *Interdisciplinary studies project, Project zero, Harvard graduate school of education*. 2002. P. 1–34. URL: http://www.interdisciplinarystudiespz.org/pdf/Nikitina_Strategies_2002.pdf (accessed: 20.05.2019).

References:

1. Krasheninnikova A.E. (2013). K voprosu ob ispol'zovanii predmetno-yazikovogo integrirovannogo obucheniya CLIL [To the question about using content-language integrated learning CLIL]. Available at: http://www.rusnauka.com/3_ANR_2013/Pedagogica/5_126661.doc.htm (accessed 04 June 2019). (in Russian)
2. Kuz'minskii A.I., Omelyanenko V.L. (2008). Pedagogika [Pedagogy]. Kyiv : Znannya-Pres. (in Ukrainian)
3. Rudnik Yu.V. (2015). Metodyka predmetno-movnoho intehrovannoho navchannia (CLIL). [Method of subject-linguistic integrated learning (CLIL)]. Available at: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2590> (accessed 04 June 2019) (in Ukrainian).
4. Pavon Vazquez V., Avila Lopez J., Gallego Sagador A., Espejo Mohedaro R. (2014). Strategic and organizational considerations in planning content and language integrated learning: a study on the coordination between content and language teachers // *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, no. 18(4), pp. 1–17. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13670050.2014.909774> (accessed 14 May 2019).
5. Nikitina S. (2002). Three strategies for interdisciplinary teaching: contextualizing, conceptualizing, and problem-solving. *Interdisciplinary studies project, Project zero, Harvard graduate school of education*, pp. 1–34. Available at: http://www.interdisciplinarystudiespz.org/pdf/Nikitina_Strategies_2002.pdf (accessed 20 May 2019).